

Vlaanderen
is erfgoed

Beschermingsdossier

Wederopbouwhoeve 'De Roode Poort' met Duitse bunker in Middelkerke (Westende)

Monument

Agentschap
Onroerend
Erfgoed

Beschermingsdossier:

Wederopbouwhoeve 'De Roode Poort' met Duitse bunker in Middelkerke
(Westende),
Westendelaan 195 – monument

INHOUDELIJK DOSSIER

Dossiernummer: 4.001/35011/107.1

Frank Becuwe & Pol Vanneste

18/02/2020

INHOUDSTAFEL

1.	Beschrijvend gedeelte	4
1.1.	Situering	4
1.2.	Historisch overzicht	4
1.2.1.	De hoeve 'De Roode Poort' vóór de Eerste Wereldoorlog	4
1.2.2.	De hoeve 'De Roode Poort' tijdens de Eerste Wereldoorlog	7
1.2.3.	De wederopbouw van de hoeve 'De Roode Poort'	8
1.2.4.	De wederopgebouwhoeve 'De Roode Poort'	11
1.2.5.	De hoeve 'De Roode Poort' tijdens en na de Tweede Wereldoorlog	14
1.3.	Beschrijving met inbegrip van de erfgoedelementen en erfgoedkenmerken.....	15
1.3.1.	De westvleugel met inrijpoort	15
1.3.2.	De noordvleugel of boerenwoning	16
1.3.3.	De oost- of schuurvleugel.....	17
1.3.4.	De zuidelijke stalvleugel.....	18
1.3.5.	De Duitse bunker	18
1.4.	Fysieke toestand van het onroerend goed	19
2.	Evaluerend gedeelte	19
2.1.	Evaluatie van de erfgoedwaarden	19
2.2.	Motivering van het type bescherming.....	21
2.3.	Motivering van de afbakening van de bescherming	21
2.4.	Juridische toestand.....	21
2.4.1.	Onroerend Erfgoed	21
2.4.2.	Ruimtelijke ordening.....	23
2.4.3.	Natuur en Bos.....	23
2.4.4.	Landbouw en Visserij.....	23
2.4.5.	Water	23
3.	Beheersvisie	23
3.1.	Beheersdoelstellingen voor het beschermd onroerend goed	23
3.2.	Bijzondere voorschriften voor het beschermd onroerend goed.....	24
3.3.	Toelatingsplichtige handelingen voor het beschermd onroerend goed	24
4.	Bronnen	24
5.	Bijlagen bij het inhoudelijk dossier	26
5.1.	Omgevingsplan	26
5.2.	Fotobijlage	26
5.3.	Documentatie	26
5.4.	Criterionota	26
5.5.	Historische nota	26

1. BESCHRIJVEND GEDEELTE

De hoeve 'De Roode Poort' behoort tot het thematisch beschermingspakket over wederopbouwarchitectuur, met name wederopbouwhoeves in de Verwoeste Gewesten van West-Vlaanderen. Het thematisch beschermingspakket van de wederopbouwhoeves wordt toegelicht in een criterianota (bijlage 5.4). De historische context van de wederopbouwhoeves wordt geduid in een historische nota (bijlage 5.5).

1.1. Situering

De wederopbouwhoeve 'De Roode Poort' is gelegen langs de Westendelaan (nr. 195), die in oorsprong teruggaat op de in 1782-1784 onder het Oostenrijks bewind aangelegde steenweg Nieuwpoort-Oostende.¹ De hoeve en de omgevende landerijen liggen in het poldergebied dat ten zuiden van deze steenweg zijn landelijk karakter nog heeft bewaard. Ten noorden van de steenweg sneed de toeristische ontwikkeling van Westende, in het bijzonder met een grote camping, het open rurale landschap aan. Een erfoprit vanuit de Westendelaan geeft toegang tot de hoeve middenin een groot weideblok.

De heropgebouwde hoevegebouwen van 'De Roode Poort' omsluiten in een semi-gesloten opstelling een rechthoekig erf: de boerenwoning in het noorden, de schuurvleugel in het oosten en de L-vormige stalvleugel met inrijpoort in het zuiden en het oosten.

1.2. Historisch overzicht

1.2.1. De hoeve 'De Roode Poort' vóór de Eerste Wereldoorlog

1.2.1.1. De hoeve in het ancien régime

De ontstaans- en ontwikkelingsgeschiedenis van de hoeve 'De Roode Poort' gaat minstens terug tot het eerste kwart van de 17de eeuw. Omstreeks 1628 hoorde bij de hoeve een areaal van 76 gemeten 22 roeden (omgerekend 33,65 hectare).² Pachtter op de hoeve was op dat ogenblik Cornelis Coolen. Vanaf de late 17de eeuw werd de hoeve in pacht genomen door achtereenvolgens Jacob Verweraere (1697), Cornelis de Zaeyer (1705) en Michiel Hellynck (1751).³ Eigenaar was het Ieperse augustijnenklooster, dat de hoeve bij donatie verworven had van meester Simoen Cams, pensionaris van Ieper, en zijn huisvrouw.⁴ Omstreeks 1787 was de "*behuysde hofstede bestaende in gars en zaeyland*", die intussen ongeveer 79 gemeten (of 34,95 hectare) groot was, verpacht aan Benedictus Coene.⁵

Volgens de Massekaart (1729-1730) situeerde de hoeve zich in de eerste helft van de 18de eeuw evenwel ten zuiden van de huidige boerderij. De hoeve, waarvan een naamaanduiding ontbreekt, was gevat in een rechthoekige omwalling die door middel van

---

¹ HAELEWYN 1971, 22.

² Een roede in het Brugse Vrije bedroeg 14,75 m². Een gemet of 300 roeden bedroeg in het Brugse Vrije 0,4424 ha.

³ De Hofstede van de Augustijnen van Ieper, alias de 'Rode Poort' 13.11.2010, <http://http://blog.seniorennet.be/westendseblick/archief.php?startdatum=1289170800&stopdatum=1289775600> (geraadpleegd op 17.09.2019). Dit artikel is gebaseerd op het niet gepubliceerde werk van E. De Riddere (1959).

⁴ Rijksarchief Brugge, TBO 171 nr. 244 (register van onroerende goederen, 'omloper', van de parochie Westende, kopie gemaakt in de 18de eeuw).

⁵ Rijksarchief Brugge, TBO 156, nr. 536 (inventaris van de bezittingen van het klooster van de paters augustijnen in Ieper, 1787).

dwarsverbindingen het erf in een groot perceel en twee kleine percelen opdeelde. Op het grote perceel stonden drie hoevegebouwen U-vormig opgesteld, terwijl de kleine onbebouwde percelen wellicht als tuin fungeerden. Meer oostwaarts, net boven het kanaal Plassendale-Nieuwpoort, wordt het toponiem "La Rouge Porte" vermeld, dat wellicht veeleer naar een 'houck' dan naar een specifieke hoeve verwijst.⁶ Ongeveer vijftig jaar later was de situatie volgens de Ferrariskaart (1771-1778) ongewijzigd. Op een omwald perceel met een open zijde naar het noordoosten stonden nog altijd drie vrijstaande hoevegebouwen. De onbebouwde zijde van hun U-vormige opstelling richtte zich naar het westen. Ten noorden van de omwalde site sloot een bijna even groot niet omwald tuinperceel aan, dat in de latere ontwikkeling van de hoeve een belangrijke rol zou spelen. In het zuidwesten werd de hoeve ontsloten door een lange toegangsweg, die aansloot op een weg die leidde naar Westende-dorp.

In de Franse tijd (1794-1801) werd dit abdijbezit genationaliseerd en in 1797 openbaar verkocht. De pachtovereenkomst met Benedictus Coene liep nog tot oktober 1802. De nieuwe eigenaar van het uithof werd de voormalige dominicaan Swynsdouw, voor wie J.B. Ghyselen als stroman was opgetreden.⁷ Volgens het proces-verbaal van de verkoop bestond dit 'zwart goed' uit een hoeve met twee vrijstaande gebouwen en 82 gemeten (omgerekend 36,27 hectare) grond. Eén van de twee hoevegebouwen betrof het boerenhuis. Dit bakstenen gebouw met strodak omvatte een keuken, twee kamers, een oven, een stal, een kelder en een zolder. Het andere gebouw was deels in baksteen en deels in hout opgetrokken. Voor de dakbedekking waren zowel pannen als stro gebruikt. Dit grote bedrijfsgebouw was opgedeeld in een paardenstal, een stal (vermoedelijk voor koeien), een schuur en een "hangar" (of open schuur). De "lieu manoir" (of het erf) betrof een weiland van 200 roeden (omgerekend 0,29 hectare), dat met een gracht was omgeven. Rond dit perceel situeerden zich de landerijen, die uit 54 gemeten 100 roeden (omgerekend 24,03 hectare) akkerland, 26 gemeten (omgerekend 11,50 hectare) weiland (met inbegrip van een tuin) en 500 roeden (omgerekend 0,74 hectare) zandgrond (of heide⁸) bestonden. Deze gronden werden hoofdzakelijk begrensd door bezit van de Sint-Pietersabdij van Oudenburg, de abdij Ten Duinen, de Armentafels van Nieuwpoort en Ieper en van een zekere Pierre Sanders, naar wiens familie wellicht het nabijgelegen Sandersgeleed werd vernoemd.⁹

1.2.1.2. De hoeve in de 19de eeuw

Vermoedelijk in het eerste kwart van de 19de eeuw kwamen de hoeve en de bijhorende landerijen in handen van de Ieperling Joseph Iweins (1782-1834).¹⁰ Zowel op het primitief kadasterplan (1830-1834) als in de Atlas der Buurtwegen (circa 1843) tekent de tweeledige perceelstructuur met in het noorden het tuinperceel en in het zuiden de omwalde hoeve zich nog altijd af. Wel bevond de niet omwalde zijde zich thans aan de noordzijde, én niet langer aan de noordoostzijde zoals op de Ferrariskaart. Wellicht was dit echter niet het gevolg van een gewijzigde situatie maar veeleer van een meer precieze kartering. De hoeveconfiguratie was intussen licht gewijzigd. De drie hoevegebouwen waren voortaan quasi aaneengesloten. De U-vormige configuratie met een onbebouwde

---

⁶ Deze kaart kan niet correct georeferereerd worden. Dit blijkt ook voor Westende-dorp. De hoeve ter hoogte van de Schuddebeurzeweg nr. 8 – eveneens genaamd 'De rode poort' – kan evenmin verbonden worden met het Franstalige toponiem op de Massekaart.

⁷ Rijkarchief Brugge, Inventaris 82, nr. 631 ('Procès-verbal de première enchère et d'adjudication définitive, n° 279, l'an V, 19 germinal').

⁸ "terre sablonneuse ou bruyere".

⁹ Rijkarchief Brugge, Inventaris 82, nr. 631 ('Procès-verbal de première enchère et d'adjudication définitive, n° 279, l'an V, 19 germinal').

¹⁰ Zijn zoon Henri Iweins (1811-1883) kocht in 1841 het voormalige abdijsdomein van Zonnebeke (DELEPIERE & HUYS 1991, 220). Hierdoor ontstond het misverstand dat de hoeve 'De Roode Poort' zou toebehoord hebben aan de Zonnebeekse augustijnenabdij.

westzijde bleef evenwel behouden. Hier was de walgracht onderbroken en verbond een nieuwe kortere toegangsweg de hoeve met de steenweg Nieuwpoort-Oostende. Deze was in 1782-1784 onder het Oostenrijks bewind aangelegd.¹¹

In de daaropvolgende decennia wijzigde de situatie niet, zoals de P.C. Popp-kaart (1842-1879) laat aflezen. Het bijkomend gebouw dat aan de westzijde een deel van de walgracht inneemt, betreft heel waarschijnlijk een foutieve inkleuring. Net zoals het primitief kadasterplan (1830-1834) laat de kadastrale weergave in 1902 eveneens een walgracht zien.

1.2.1.3. De hoeve in het prille begin van de 20ste eeuw

Omstreeks 1902 kende de hoeve een zeer ingrijpende verbouwing. Op het perceel dat lange tijd als tuin fungeerde en ten noorden aan het hoeve-erf grensde, werd een nieuwe hoeve gebouwd. Naar alle waarschijnlijkheid werd de oude noordvleugel daarbij in de nieuwe hoeve als zuidvleugel geïntegreerd en uitgebreid. De overige hoevegebouwen werden gesloopt. De U-vormige omwalling van het resterende oude erf ten zuiden van de nieuwe hoeve bleef bewaard. De bouw van de nieuwe hoeve op het belendende perceel hield wellicht verband met het verzekeren van de continuïteit van de landbouwactiviteit tijdens de bouwwerken.

De hoeve van 1902

Het resultaat van deze werken laat zich aflezen in het grondplan van de vooroorlogse hoeve dat Théodore Raison opmaakte bij de wederopbouw in 1920. In de drie hoevevleugels werden diverse functies samengebracht.¹²

Het westelijke gedeelte van de noordvleugel van (omstreeks) 1902 omvatte een varkensstal met tweemaal drie varkenshokken en een centrale gang, en – ten oosten daarvan – een paardenstal met drie tussenschotten. Het oostelijke deel werd volledig ingenomen door de boerenwoning. Deze bestond uit een slaapkamer, een bureel, een keuken en een woonkamer ("binhuis"¹³) die met een gang waren gescheiden van de twee opkamers. In de gang stak de trap naar de opkamers en de zolder, alsook de trap naar de kelders onder de opkamers. In zowel de zuid- of erfgevel als de noord- of achtergevel staken telkens vijf vensters en – ter hoogte van de gang – een deuropening. Op het dak stonden twee schoorstenen die de rook afvoerden van de schouwen in respectievelijk de keuken en de woonkamer, en de twee opkamers. In het verlengde van de zuidelijke opkamer stond een aanbouw met de bakkeuken (met bakoven), het melkhuis en een kleine bergplaats.

Een tegen de bakoven aangebouwd kolenhok verbond de noordvleugel met de oostvleugel. In het kolenhok was een buitentoilet geïntegreerd. Centraal in de oostvleugel bevond zich een groot voederhok, van waaruit de melkkoestal in het noorden en de ossenstal in het zuiden werden bevoorrad. Een centrale gang deelde beide stallen op in een westelijk en een oostelijk gedeelte met de ligplaatsen van de dieren. De voeder- en drinkbakken bevonden zich tegen de respectieve west- en oostmuur. Beide muren werden zowel in de koestal als in de ossenstal in het midden door een deuropening onderbroken. In de koestal zorgden telkens twee vensters en in de ossenstal telkens vier vensters voor het nodige licht. Tegen de zuidoosthoek van de stalvleugel was een kleine stierenstal aangebouwd. De voederbakken van de stieren stonden tegen de blinde oostgevel. De voedergang met mestgoot liep parallel met de westgevel. In deze erfgevel stak een deur met aan weerszijden een venster.

---

¹¹ HAELEWYN 1971, 22.

¹² Algemeen Rijksarchief Brussel, Dienst der Verwoeste Gewesten, nr. 12.468 (dossier wederopbouw hoeve 'De Roode Poort').

¹³ DEVOS, RYCKEBOER & VAN KEYMEULEN 1985, 266-269.

De zuidvleugel werd van oost naar west ingenomen door een kalverstal, een wagenhuis, een dwarsschuur met een dorsvloer en twee flankerende tasruimtes, en een bergplaats voor landbouwtoestellen. In de kalverstal staken in de noord- en zuidgevel een deur en in de oostgevel, waartegen de voederbakken zich bevonden, drie vensters. Gevelbrede poorten sloten aan de noord- of erfzijde het wagenhuis af. De gesloten schuur werd enkel ter hoogte van de dorsvloer door brede en hoge schuurpoorten doorbroken. De bergruimte was zowel aan de erfzijde als aan de achterzijde toegankelijk via een deur.

Tegen de achtergevel van het wagenhuis en de oostelijke tasruimte van de schuur bevond zich een aanbouw onder lessenaarsdak. Dit volume werd van oost naar west voor twee derden door een ruime maalterij en voor een derde door een rijtuigberging ingenomen. Ter hoogte van de westelijke tasruimte herbergde een tweede aanbouw onder lessenaarsdak twee veulenstallen.

Een muur met een poortje sloot het erf tussen de oostelijke stalvleugel en de zuidelijke schuurvleugel af. Aan de onbebouwde westzijde bevond zich, geflankeerd door twee waterpartijen, de toegang tot het erf. De hoevegebouwen die het erf aan de noord-, oost- en zuidzijde afzomden, zorgden samen voor een bebouwde oppervlakte van 957,23 m².

1.2.2. De hoeve 'De Roode Poort' tijdens de Eerste Wereldoorlog

Tijdens de Eerste Wereldoorlog werden Westende-Dorp en Westende-Bad bijna volledig verwoest. Tot de inname van Westende door de Duitsers op 18 oktober 1914 had het Belgisch leger er een vooruitgeschoven stelling. Daarna maakte Westende tot oktober 1918 deel uit van het Duitse 'Marine Gebiet' dat onder het toezicht stond van het Marinekorps Flandern. Op ongeveer drie kilometer ten westen van het dorp bevond zich reeds de Duitse frontlijn die tegenover de Ganzepoot in Nieuwpoort was ingegraven.¹⁴ Voor de bevoorrading van de Duitse linie werden in en rond Westende diverse pioniersparken ingericht.¹⁵ Her en der werden behalve batterijen veldgeschut ook zwaardere stukken voorzien. Zo stond te midden een aantal huizen in Westende, ingebed in een diepe betonnen stelling, een mortier van 28 cm opgesteld.¹⁶ De steenweg Nieuwpoort-Oostende, die langs de hoeve 'De Roode Poort' loopt, was een van de belangrijke colonnewegen waarlangs de Duitse militairen naar en van deze frontlinie marcheerden.¹⁷ De hoeve zelf speelde vermoedelijk een belangrijke rol als commando- of communicatiepost voor de artillerie. Volgens militaire stafkaarten werden op de hoeve trouwens drie bunkers gebouwd, van waaruit telefoonlijnen waren ontrold. Op een Belgische kaart van 14 december 1915 is de hoeve, die op dat moment geen specifieke historische naam had, aangeduid als "*Ferme de la batterie 15*".¹⁸ De aanwezigheid van artillerie of van een batterij wordt ook door andere militaire kaarten gesuggereerd. Zo benoemt een Britse kaart van 25 juli 1917 de hoeve eveneens als de "*Battery 15 Farm*"¹⁹ en geeft ze, net als een Britse kaart van 3 juli 1917²⁰, telefoonbedrading naar de hoeve weer. Op een Duitse militaire stafkaart van 25 november 1917 situeert de hoeve zich tussen "*1. Stellung*" met bijhorende

---

¹⁴ VAN PUL 2004, 164-165; DESEYNE 2007, 23; FLAMA 2010, 6-7.

¹⁵ DESEYNE 2007, 37.

¹⁶ DESEYNE 2007, 28-31.

¹⁷ Domein Raversijde, Militaire stafkaarten, Stellungskarte Gruppe Nord Sudl, 05.06.1918 Raversijde.

¹⁸ Domein Raversijde, Militaire stafkaarten, Plan de directeur de la région de Westende-Bains, 14.12.1915).

¹⁹ Domein Raversijde, Militaire stafkaarten: Nieuport, 12 SW I, Ed 3A, 25.07.1917 (informatie verstrekt door Hannelore Decoodt, Onroerend Erfgoed).

²⁰ <http://digitalarchive.mcmaster.ca/islandora/object/macrepo%3A70047> (kaart van 03.07.1917) (informatie verstrekt door Hannelore Decoodt, Onroerend Erfgoed).

"*Artillerie Schutz Stellung*" en "*2. Stellung*".²¹ De hoeve zelf wordt op diverse Duitse kaarten – naar het nabijgelegen Duivelijnsgeleed ten westen ervan – aangeduid als het "*Duivelijns-Hof*". Een kaart van 1918 geeft de drie bunkers op de hoeve weer.²²

Ondanks de vele beschietingen van het gebied, onder meer door de Engelsen²³, bleven de U-vormige hoevegebouwen lange tijd vrij goed gespaard van beschadiging door het oorlogsgeweld. Een luchtfoto van 1916 laat drie bijna tegen elkaar aansluitende imposante gebouwen onder zadeldaken zien. De gevels lijken witgekalkt.²⁴ Volgens een luchtfoto van november 1917 bleven in de laatste oorlogsjaren van de hoeve enkel nog muurrestanten over. Het erf en de omgeving waren ingezaaid met obusputten. Wel nog bewaard was de walgracht ten zuiden van de hoeve.²⁵

1.2.3. De wederopbouw van de hoeve 'De Roode Poort'

Tussen 1920 en 1924 werd de volledig verwoeste hoeve 'De Roode Poort' met steun van de Dienst der Verwoeste Gewesten heropgebouwd.²⁶ Als bouwheer trad Henri Iweins d'Eeckhoutte (1864-1936) op namens zijn broer Adrien (1872-1939) en zichzelf. Voor het ontwerp en de opvolging van de werken werd beroep gedaan op Théodore Raison (1869-1937)²⁷, die als architect bij de wederopbouw van diverse hoeves was betrokken. Zo stond hij in Westende ook in voor de heropbouw van de 'Kleine Bambrug' (beginjaren 1920).²⁸ Op het grondgebied van de fusiegemeente Middelkerke werden naar zijn ontwerp ook de 'Coude Scheure' (1921)²⁹ in Mannekensvere, het 'Spermaliehof' (circa 1920)³⁰ in Sint-Pieterskapelle en het 'Klein Tempelhof' (circa 1920)³¹ in Slijpe heropgebouwd. Van zijn hand was ook het wederopbouwontwerp van de Schoorbakkehoeve³² in Schore (Middelkerke)³³. Verder stond hij in voor de wederopbouw van drie hoeves (jaren 1920)

---

²¹ Domein Raversijde, Militaire stafkaarten: Stellungskarte Gruppe Nord, 25.11.1917 (informatie verstrekt door Hannelore Decoodt, Onroerend Erfgoed).

²² Militärarchiv Freiburg\PH3-Karte-1829 (Truppenausgabe Lombardsijde 1:10000; 27/8/1918) (informatie verstrekt door Hannelore Decoodt, Onroerend Erfgoed).

²³ [S.n.] 1959, 2064.

²⁴ Koninklijk Legermuseum Brussel, Fonds luchtfoto's Eerste Wereldoorlog, Luchtfoto 01.04.1916 (geraadpleegd in het Kenniscentrum In Flanders Fields Museum Ieper, FID 5986).

²⁵ Koninklijk Legermuseum Brussel, Fonds luchtfoto's Eerste Wereldoorlog, Franse luchtfoto nr. 3480, 28.11.1917 (geraadpleegd in het Kenniscentrum In Flanders Fields Museum Ieper, FID 2788).

²⁶ Algemeen Rijksarchief, Verwoeste Gewesten, nr. 12468 (dossier wederopbouw hoeve 'De Roode Poort').

²⁷ Voor informatie over Théodore Raison zie

<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/persoon/4135> (geraadpleegd op 14.02.2019).

²⁸ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/55118> (geraadpleegd op 19.02.2019).

²⁹ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/74546> (geraadpleegd op 19.02.2019).

³⁰ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/55078> (geraadpleegd op 19.02.2019).

³¹ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/55094> (geraadpleegd op 19.02.2019).

³² <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/55074> (geraadpleegd op 19.02.2019).

³³ Van de Schoorbakkehoeve in Schore liet hij de opvolging van de bouwwerken echter aan de Uitkerkse architect Jules Heyneman (1875-1952).

langsheen de IJzer in Diksmuide³⁴ en een hoeve (1921) in de Processiestraat³⁵ in Staden. Architecturaal hanteerde Raison daarbij, zoals door hem en Alfred Ronse uitgebreid beschreven in hun in 1918 uitgegeven tweedelig werk *Fermes-types et constructions rurales en West-Flandre*³⁶, een op de regionale baksteenarchitectuur van de 16de en 17de eeuw geïnspireerde vormtaal. Dit regionalisme stond bij Raison geenszins een modernisering van het landbouwbedrijf in de weg.

In de zomer van 1920 maakte Théodore Raison het lastenkohier met de raming en de bouwplannen van de hoeve 'De Roode Poort' over aan de Dienst der Verwoeste Gewesten. Vermoedelijk werd deze zonder problemen goedgekeurd, daar zijn ereloonnota van oktober 1920 nog in hetzelfde jaar betaald werd. Opmerkelijk is wel dat Théodore Raison pas in september vaststelde dat de gebouwen van het woongedeelte ongeveer een halve meter lager lagen dan de andere hoevegebouwen. Om geen misrekening te maken stelde hij voor om een landmeter dringend een algemeen dorpelniveau voor de te bouwen hoevegebouwen te laten uitzetten.³⁷ Veel tijd had hij echter niet te verliezen, want de grond- en bouwwerken voor de wederopbouw van de koestal en de paardenstal van 'De Roode Poort' waren reeds aanbesteed en voor een bedrag van 74.484,70 frank toegewezen aan de Middelkerkse aannemer Camiel Vanhaverbeke.³⁸ Ook de uitvoeringstermijn was reeds bepaald op vijftig werkdagen.³⁹ Deze werken waren niet apart aanbesteed, maar maakten, om de bouwkost te drukken, samen met de wederopbouwwerken van de hoeves 'Kleine Bambrug' en 'Van Overbergh' in Westende en veertien woonhuizen in Nieuwpoort deel uit van een groepsaanbesteding.⁴⁰ Door de familie D'Hulster, die 'De Roode Poort' pachtte, werd echter niet gewacht op de aanvang van de werken om de landbouwactiviteit op de hoeve 'De Roode Poort' herop te starten. In de zomer van 1920 richtte zij zich tot het Koning Albertfonds om twee "*baraquements étabes*" te bekomen. Omdat deze niet voorhanden waren, moest pachter August D'Hulster zich tevreden stellen met twee "*tarrants déchets*" van 18 meter op 6 meter.⁴¹ Deze barakken zonder plankenvloer waren de enige die onmiddellijk beschikbaar waren. Omdat ze echter geenszins geschikt waren voor het stallen van dieren, weigerde het Fonds borg te staan voor hun duurzaamheid.⁴²

---

³⁴ IJzerdijk 72 (<https://inventaris.onroerendergoed.be/erfgoedobjecten/78251>, geraadpleegd op 19.02.2019); IJzerdijk 73 (<https://inventaris.onroerendergoed.be/erfgoedobjecten/78252>, geraadpleegd op 19.02.2019); IJzerdijk 74 (<https://inventaris.onroerendergoed.be/erfgoedobjecten/78253>, geraadpleegd op 19.02.2019).

³⁵ Processiestraat 6 (<https://inventaris.onroerendergoed.be/erfgoedobjecten/51072>, geraadpleegd op 19.02.2019).

³⁶ RONSE & RAISON 1918.

³⁷ Algemeen Rijksarchief, Verwoeste Gewesten, nr. 12468 (dossier wederopbouw hoeve 'De Roode Poort'. Brief d.d. 29.09.1920 van Th. Raison aan Technisch directeur Schoentjes).

³⁸ Algemeen Rijksarchief, Verwoeste Gewesten, nr. 1641 (brief d.d. 29.09.1920). Algemeen Rijksarchief, Verwoeste Gewesten, nr. 12468 (dossier wederopbouw hoeve 'De Roode Poort'. Op 02.11.1920 geviseerde offerte van 29.09.1920 ter waarde van 115.019,70 frank van aannemer Camiel Vanhaverbeke; goedkeuring aangepaste offerte van 01.10.1920).

³⁹ Algemeen Rijksarchief, Verwoeste Gewesten, nr. 12468 (dossier wederopbouw hoeve 'De Roode Poort'. Goedkeuring aangepaste offerte van 01.10.1920).

⁴⁰ Algemeen Rijksarchief, Verwoeste Gewesten, nr. 12468 (dossier wederopbouw hoeve 'De Roode Poort'. Aanbestedingsformulier van 16.11.1920).

⁴¹ Decoodt 2009.

⁴² Algemeen Rijksarchief, Verwoeste Gewesten, nr. 12468 (dossier wederopbouw hoeve 'De Roode Poort'. Brief d.d. 21.08.1920 van het Koning Albertfonds aan Koninklijke Hoogcommissaris Coppieters).

In juni 1921 was de bouw van de koestal en de paardenstal klaar en werden de werken, samen met de bijwerken waarvoor Camiel Vanhaverbeke in februari 1921 had prijs gegeven⁴³, zonder opmerkingen voorlopig opgeleverd.⁴⁴ Tot een stilzwijgende definitieve oplevering kwam het echter niet. Een hevige storm in december 1921 had veel schade berokkend aan het dak van de koestallen. Doordat de weduwe van de inmiddels overleden pachter D'Hulster ten zeerste vreesde voor haar graanvoorraad die sinds de laatste oogst op de stalzolder werd bewaard, ontspan er zich een langdurige discussie omtrent de voorgeschreven dakpannen.⁴⁵ Initieel had Raison het in zijn bestek enkel over "*roode pannen van eerste hoedanigheid*". Pas later specificeerde hij deze beschrijving in "*Boomse pannen*" en gaf hij mee dat deze gemakkelijk te verkrijgen waren bij de Brugse bouwstoffenhandelaar Deloof.⁴⁶ Intussen had aannemer Vanhaverbeke op voorstel van architect Schoentjes, technisch directeur bij het Hoogcommissariaat, echter kleine platte Sterrebergse pannen⁴⁷ van eerste keuze aangekocht. Met deze overigens merkkelijk goedkopere pannen⁴⁸ was dan ook het dak van de koestal en de paardenstal gedekt. Medio 1922 werd de stormschade uiteindelijk hersteld in Boomse pannen. De onkosten ter waarde van 5.576 fr. werden door de Dienst der Verwoeste Gewesten wel verhaald op de eigenaar.⁴⁹

In het voorjaar van 1922 vond de aanbesteding plaats van de sloop-, grond- en bouwwerken voor de wederopbouw van de boerenwoning, de schuur, de stierenstal, het rijtuighok, de varkensstallen en de inrijpoort. In mei 1922 werden deze werken voor een bedrag van 115.625,- frank toegewezen aan de Nieuwpoortse aannemer Maurice Vanden Abeele⁵⁰, nadat hij schriftelijk verklaarde "*dat hij niet vrijwillig voor den vijand gewerkt*" had.⁵¹ In februari 1923 waren de bouwwerken voltooid. Bij de voorlopige oplevering op het einde van de maand werden echter niet alleen diverse gebreken vastgesteld, maar bleken ook enkele werken nog niet uitgevoerd.⁵² In maart 1924 kon uiteindelijk tot de definitieve oplevering worden overgegaan.⁵³

---

⁴³ Algemeen Rijksarchief, Verwoeste Gewesten, nr. 12468 (dossier wederopbouw hoeve 'De Roode Poort'. Prijs offerte bijwerken door Camiel Vanhaverbeke d.d.25.02.1921).

⁴⁴ Algemeen Rijksarchief, Verwoeste Gewesten, nr. 12468 (dossier wederopbouw hoeve 'De Roode Poort'. Proces-verbaal van de voorlopige oplevering d.d. 15.06.1921).

⁴⁵ Algemeen Rijksarchief, Verwoeste Gewesten, nr. 12468 (dossier wederopbouw hoeve 'De Roode Poort'. Brief d.d. 21.04.1923 van Henri Iweins d'Eeckhoutte aan de Koninklijke Hoogcommissaris).

⁴⁶ Algemeen Rijksarchief, Verwoeste Gewesten, nr. 12468 (dossier wederopbouw hoeve 'De Roode Poort'. Brief d.d. 08.10.1920 van Théodore Raison aan Camille Vanhaverbeke).

⁴⁷ Afkomstig van de 'Tuileries du Sterreberg' in Kortrijk.

⁴⁸ Algemeen Rijksarchief, Verwoeste Gewesten, nr. 12468 (dossier wederopbouw hoeve 'De Roode Poort'. Brief d.d. 30.09.1920 van Camille Vanhaverbeke aan Théodore Raison' en 'brief [s.d.] van [onleesbaar] aan de Hoogcommissaris').

⁴⁹ Algemeen Rijksarchief, Verwoeste Gewesten, nr. 12468 (dossier wederopbouw hoeve 'De Roode Poort'. Brief d.d. 20.06.1922 van Camille Vanhaverbeke' en Brief d.d. 09.06.1922 en 17.06.1922 van de Hoogcommissaris).

⁵⁰ Algemeen Rijksarchief, Verwoeste Gewesten, nr. 12468 (dossier wederopbouw hoeve 'De Roode Poort'. Verslag van de opening van de offertes op 08.04.1922; doc. 'Travaux de reconstruction ou de restauration d'immeubles exécutées dans la commune de Westende' d.d. 17.03.1923).

⁵¹ Algemeen Rijksarchief, Verwoeste Gewesten, nr. 12468 (dossier wederopbouw hoeve 'De Roode Poort'. Proces-verbaal van de aanbesteding van 8 april 1922 betreffende den wederopbouw der hofstede 'De Roode Poort').

⁵² Algemeen Rijksarchief, Verwoeste Gewesten, nr. 12468 (dossier wederopbouw hoeve 'De Roode Poort'. 'Procès-verbal de réception provisoire' d.d. 20.02.1923.

⁵³ Algemeen Rijksarchief, Verwoeste Gewesten, nr. 12468 (dossier wederopbouw hoeve 'De Roode Poort'. 'Proces-verbaal van eindaanvaarding' d.d. 18.03.1924).

1.2.4. De wederopbouwhoeve 'De Roode Poort'

1.2.4.1. Een gewijzigde configuratie

Bij de wederopbouw van de hoeve 'De Roode Poort' evolueerde de vooroorlogse U-vormige configuratie naar een quasi gesloten vorm. De noordzijde werd opnieuw, zij het nu volledig, ingenomen door het woonhuis. De vroegere paardenstal en varkensstal werden elders ondergebracht. Aan de oostzijde, waar zich voor de oorlog de veestallen bevonden, werd een nieuwe schuur gebouwd. De zuidvleugel werd opnieuw deels ingenomen door het wagenhuis. Waar voorheen echter de schuur stond, werden thans veestallen voorzien. In tegenstelling met de situatie voor de oorlog werd ook de westzijde bebouwd. Deze vleugel werd door een beeldbepalende centrale toegangspoort opgedeeld in een zuidelijk en noordelijk gedeelte. In het zuidelijke deel bevonden zich de paarden- en veulenstal en de maalderij. Het noordelijke deel huisvestte de varkensstal, het bakhuis, het kolenhok en twee toiletten. Ofschoon de westzijde ook werd bebouwd, bleef de bebouwde oppervlakte van de hoeve quasi identiek. Voor de oorlog bedroeg deze 957,23 m², na de oorlog was die amper 0,34 m² groter.

Voor het hergebruik van ruïneuze restanten voorzag het typecontract bij het typebestek nr. 70 dat dit door de architect, de afgevaardigde van het Hoogcommissariaat en de aannemer in onderling overleg diende bepaald te worden.⁵⁴ De vele functionele verschuivingen en de bouw van een bijkomende westvleugel laten echter vermoeden dat van de vooroorlogse funderingen en opstaande muren weinig restanten gerecupereerd werden.

1.2.4.2. De bouwmaterialen

Alle heropgebouwde hoevegebouwen werden met een kalkmortel opgemetseld in een "baksteen der streek", die ook wel eens als een baksteen van het type "Waelvorm" werd benoemd.⁵⁵ Voor de dorpels, de dekstenen van de gevels en, in het washuis bij het boerenhuis, de gepolijste watersteen, werd blauwsteen van Ecaussines of Soignies gebruikt. Voor de voetpaden langs de gebouwen werden platte (of op strek gelegde) klinkaards⁵⁶ gebruikt. De gebinten, muurplaten, nokbalken, gordingen, kepers en roosteringsen werden vervaardigd in 'rood Noors hout'.⁵⁷ De deuren en poorten waren eveneens van 'rood Noors hout', net als de bakgoten die op in het metselwerk verankerde smeedijzeren gootconsoles rustten. De vensters werden gemaakt van rood dennenhout, behalve de dorpels en de stijlen die van eik waren. Voor de plankenvloeren op de zolders werd 'wit hout' gebruikt. Het hout dat met het metselwerk in contact kwam, werd behandeld met "minium" (of loodmenie). Het meeste timmerhout werd afgenomen van het Staatsmagazijn in Oostende.⁵⁸ De Waelvorm-bakstenen werden afgenomen van de Dienst der Verwoeste Gewesten. Mits afname van minstens één wagon kostten deze 100 fr. per

---

⁵⁴ Algemeen Rijksarchief, Verwoeste Gewesten, nr. 12468 (dossier wederopbouw hoeve 'De Roode Poort'. 'Première annexe au Cahier Spécial des Charges n° 70 du Haut Commissariat Royal'.

⁵⁵ De 'Waalvorm' is een formaat dat in Nederland genormaliseerd is (formaat: 21,4 x 10,4 x 5,5 cm), maar in België tot de traditionele vormen behoort en soms iets groter is. Zie ook STENVERT 2012, 45 & 220.

⁵⁶ Een klinkaard ("klinkaart") is een zeer hard gebakken baksteen met een hoge slijtageweerstand.

⁵⁷ Met 'rood Noors hout' werd in het lastenkohier rood Noors grenen- of dennenhout bedoeld (Algemeen Rijksarchief, Verwoeste Gewesten, nr. 12468 (dossier wederopbouw hoeve 'De Roode Poort'. 'Première annexe au Cahier Spécial des Charges n° 70 du Haut Commissariat Royal'). De dakpannen werden gelegd op rode dennenlatten.

⁵⁸ Algemeen Rijksarchief, Verwoeste Gewesten, nr. 12468 (dossier wederopbouw hoeve 'De Roode Poort'. '1re annexe au Cahier Spécial des Charges n° 70 du Haut Commissariat Royal').

1000 stuks.⁵⁹ Kunstmatige portlandcement, hydraulische kalk, klaargemaakte verven, stofverf, glas, dakpannen en cementtegels werden bekomen bij het Koninklijk Hoogcommissariaat van de Kust.⁶⁰

1.2.4.3. **De heropgebouwde hoeve**

Bij de wederopbouw werd de noordvleugel van 281,24 m² gereduceerd tot 174,87 m², omdat deze nog enkel uit het woonhuis bestond. Een centrale gang met een zolder- en een keldertrap verdeelde het huis in een westelijk laaghuis en een oostelijk hooghuis. Het laaghuis bestond uit een wasplaats, een keuken en twee, door een korte gang gescheiden kamers. Het hooghuis telde twee opkamers met telkens een half verzonken kelder. Een olmen trap met tegentreden, een leuning met balusters en een overloop ontsloot de opkamers en de zolder. Achter een houten schutting met deur leidde een bakstenen trap naar de met Boomse tegels gevloerde kelders. Net als de overloop waren de kelders overspannen met troggewelven. Op het washok na waren alle kamers uitgerust met een schouw, bekleed met geschilderd hout. Alle gelijkvloerse ruimtes waren gevloerd met cementtegels. Enkel het washuis had een vloer in klinkaards. De zolder en vermoedelijk ook de opkamers hadden een plankenvloer. In het washuis was de gepolijste blauwstenen watersteen met pomp opgemetseld met "*blauwe klompjes*". De muur was er deels bekleed met keramische tegels.⁶¹ De steenput, waaruit in het washuis grondwater werd opgepompt, bevond zich tegen de westmuur van het washuis. In de boerenwoning staken in de zuid- of erfgevel vier vensters en – ter hoogte van het washuis en de centrale gang – een deur. Het baksteenparement boven de deuropening naar de centrale gang werd doorbroken door een bijna vierkant venster, dat op het bouwplan echter niet was voorzien. De noordgevel werd onderbroken door vijf vensters en een deuropening. Het bouwplan voorzag deze deuropening ter hoogte van de korte gang naar de keuken, maar blijkbaar werd deze tijdens de uitvoering van de werken voorzien in het verlengde van de centrale gang. Het bijna vierkante venster dat het bouwplan boven deze deur voorzag, werd niet uitgevoerd. In beide gevels stak onder het opkamervenster een keldervenster met diefijzers. Een venster in de westgevel gaf uit in de wasplaats. De oostgevel betrof, op een keldervenster na, een gesloten gevel. Een voetpad van platte klinkaards zoomde de boerenwoning aan alle zijden af.⁶² Op dit voetpad sloot aan de erfzijde een voortuintje aan dat met hekken tussen muurpijlers en op tuinmuurtjes was omsloten.

De heropgebouwde oostvleugel was met zijn bebouwde oppervlakte van 248,83 m² ongeveer 2 m² groter dan voorheen. Deze vleugel, die zes gebinten telde, werd grotendeels ingenomen door de nieuwe dwarsschuur. Enkel in het zuidelijke deel herbergde de vleugel een aardappel- en een bietwortelkelder, terwijl noordwaarts tegen de schuur een rijtuighek en een stierenstal met bijhorende beerput waren aangebouwd. De schuur telde twee dorsvloeren en een tussenliggende tasruimte. Om het te dorsen graan gemakkelijk te kunnen aanvoeren stak ter hoogte van elke dorsvloer zowel in de erf- als achtergevel een schuurpoort. Als latei boven deze poorten fungeerde telkens een I-profiel. Zowel aan de erfzijde als de achterzijde werd het gevelparement tussen de schuurpoorten

---

⁵⁹ Algemeen Rijksarchief, Verwoeste Gewesten, nr. 12468 (dossier wederopbouw hoeve 'De Roode Poort'. '1re annexe au Cahier Spécial des Charges n° 70 du Haut Commissariat Royal').

⁶⁰ Algemeen Rijksarchief, Verwoeste Gewesten, nr. 12468 (dossier wederopbouw hoeve 'De Roode Poort'. 'Liste des matériaux de construction, mis à la disposition des entrepreneurs, pour les travaux renseignés au Cahier des Charges du Haut Commissariat Royal du Littoral').

⁶¹ Algemeen Rijksarchief, Verwoeste Gewesten, nr. 12468 (dossier wederopbouw hoeve 'De Roode Poort'. 'Bestek opgemaakt den 15 September 1920. Gewijzigd den 10 Oktober 1921. Bestek voor het woonhuis').

⁶² Algemeen Rijksarchief, Verwoeste Gewesten, nr. 12468 (dossier wederopbouw hoeve 'De Roode Poort'. 'Bestek opgemaakt den 15 September 1920. Gewijzigd den 10 Oktober 1921. Bestek voor het woonhuis').

onderbroken door telkens vier verluchtingspletten, die in functie van een goede bewaring van de oogst op de tasvloer voor de vereiste luchtstroom moesten zorgen. Op de houten dorsvloeren na waren de schuur, het rijtuighek, de stierenstal en de kelders voorzien van een bakstenen vloer. Deze bestond uit een laag streks geplaatste bakstenen met daarop een laag op hun kant geplaatste bakstenen. Ook de trappen naar beide kelders waren van baksteen. Ter hoogte van deze kelders werd de erfgevel doorbroken door een venster- en een deuropening. In de achtergevel stak telkens een vensteropening. Op de zolders lag een plankenvloer van wit dennenhout. De muren werden aan de binnenzijde tot op een hoogte van anderhalve meter gecementeerd. De tussenschotten en de kribben of voederbakken in de stierenstal waren uitgevoerd in gepolijst gewapend beton. Een voetpad in klinkaards zoomde de schuurvleugel aan de erf- en achterzijde af.⁶³

De nieuwe zuidvleugel telde acht gebinten, maar was niettemin opmerkelijk kleiner dan het vooroorlogse gebouw, dat een oppervlakte van 364,46 m² besloeg. Doordat de zuidelijke aanbouw niet meer werd herbouwd, had de zuidvleugel maar een oppervlakte van 297,43 m². Net als vóór de oorlog bevond het wagenhuis zich in het oostelijk uiteinde. Deze was zowel aan de erfzijde als aan de achterzijde afgesloten met twee vleugelpoorten. Het resterende bouwvolume werd volledig ingenomen door nieuwe koestallen, die van oost naar west stalling boden aan de vaarzen en ossen, aan de jaarlingen en kalveren en aan de melkkoeien. Tussen de jaarlingen- en kalverenstal en de melkkoeienstal bevond zich het voederhek. Net als voor de oorlog waren alle stallen voorzien van een centrale voedergang en bevonden de voederbakken zich tegen de buitenmuren. Voor de tussenschotten en de voederbakken werd weliswaar gepolijst gewapend beton aangewend, maar de opportuniteit van de wederopbouw om de bevoorrading te moderniseren werd klaarblijkelijk niet aangegrepen. Alhoewel het bestek een houten zoldering voorzag, werd bij de uitvoering geopteerd voor een plafond van bakstenen troggewelven. Trappen in wit hout ontsloten vanuit de stallen de zolderverdieping, waarop de graanvoorraden werden bewaard. De binnenzijde van de muren was tot op anderhalve meter hoogte voorzien van een cementbepleistering. Opnieuw liep langs de erfgevel en de achtergevel een voetpad in klinkaards.⁶⁴

Van de wederopbouw werd gebruik gemaakt om het erf van 'De Roode Poort' tochtvrijer te maken door de voorheen open westzijde met een bouwvolume van 236,44 m² af te sluiten. Deze westvleugel werd juist voor de gedempte westelijke walgracht gebouwd, waardoor het erf kleiner werd. Samen met de zuidvleugel vormt ze één groot L-vormige stalvolume. Ten noorden van de centrale toegangspoort was de grote westvleugel ingevuld met een varkensstal, een bakkeuken met bakoven, een kolenhek en twee toiletten. In de varkensstal verleende een centrale gang toegang tot de acht compartimenten, die voorzien waren van voederbakken in gewapend beton. Een withouten trap met leuning ontsloot, wellicht vanuit het bakhuis, de zolder, die met dennenhouten planken was gevloerd. Een plafond in Cantillanaplaten dekte de toiletten af. Het zuidelijke deel van de westvleugel werd grotendeels ingenomen door een paardenstal, een veulenstal en een werpstal voor de merrie⁶⁵. Alle eetbakken, acht in de paardenstal, vier in de veulenstal en twee in de werpstal voor de merrie, waren eveneens uitgevoerd in gewapend beton. De ruiven (of "rostelen") van de paarden waren van ijzer. De afscheidingen tussen de slieten waren van hout. Tussen deze stallen en de inrijpoort werd de maalderij voorzien. Een withouten trap verbond deze werkruimte met de zolder, die eveneens met planken was gevloerd. Van de westvleugel waren alle gelijkvloerse ruimtes gevloerd met bakstenen, waarvan de onderste laag streks en de bovenste laag op zijn kant was gelegd. Alle wanden waren tot op

---

⁶³ Algemeen Rijksarchief, Verwoeste Gewesten, nr. 12468 (dossier wederopbouw hoeve 'De Roode Poort'. 'Bestek opgemaakt den 15 September 1920. Gewijzigd den 10 Oktober 1921. Bestek voor de schuur').

⁶⁴ Algemeen Rijksarchief, Verwoeste Gewesten, nr. 12468 (dossier wederopbouw hoeve 'De Roode Poort'. 'Bestek opgemaakt den 15 September 1920. Gewijzigd den 10 Oktober 1921. Bestek voor de koestal').

⁶⁵ Of 'boxé'.

anderhalve meter bepleisterd met cement. Van de drie lagen mortel waarmee de wanden van de toiletten waren bezet, bestond de bovenste laag uit witte mortel. Tegen zowel de erf- als westgevel van de westvleugel lag een voetpad in klinkaards.⁶⁶

Op het erf was vóór de voederstal, in de hoek van de zuidvleugel met de westvleugel, een grote beerput gegraven. Vóór de waskeuken, in de hoek van de noordvleugel met de westvleugel, was een grote regenput voorzien. Voor het metselwerk werd hetzelfde baksteentype als voor de bovengrondse constructies gebruikt. Het verdichten van de putten gebeurde met cement. Betonnen troggewelven dekten de putten af. Voor de putdeksels werd blauwsteen van Ecaussines en Soignies aangewend. Tussen de hoevegebouwen werden de tochtgaten weggewerkt door ze in te vullen met poortjes en verbindingsmuren. Dit was het geval in de noordwesthoek van het erf tussen de west- en de noordvleugel en in de noordoosthoek tussen het woonhuis en het rijtuighok in de oostvleugel. In de zuidoosthoek werd het erf tussen het wagenhuis en de schuur afgesloten met een poort.⁶⁷

1.2.5. De hoeve 'De Roode Poort' tijdens en na de Tweede Wereldoorlog

Vermoedelijk in het begin van de Tweede Wereldoorlog werd de hoeve 'De Roode Poort' – zoals blijkt uit een mutatieschets van 1941 – voorzien van een 'hangar' of open loods.⁶⁸ Deze werd opgetrokken nabij het historisch perceel ten zuiden van de wederopbouwhoeve.

Tijdens de oorlog vatte de Duitse bezetter het plan op om de poldergronden achter de Atlantikwall onder water te zetten. Deze waterhindernis moest hen toelaten om bij een eventuele doorbraak van deze verdedigingslinie, een tweede verdedigingslinie op te werpen ten zuiden van het overstroomde gebied. In januari-februari 1944 werd tot de uitvoering van de inundatie overgegaan. Maar liefst 77 gemeenten werden daarbij geheel of gedeeltelijk ontruimd en onder water gezet. Westende behoorde tot de dorpen die gedeeltelijk werden ontruimd.⁶⁹ In welke mate de hoeve 'De Roode Poort' hierdoor schade op liep, kon alsnog niet achterhaald worden.

Na de Tweede Wereldoorlog kende de wederopbouwhoeve geen al te grote of onomkeerbare aanpassingen. De belangrijkste wijzigingen betroffen voornamelijk het asfalteren van het erf, het verplaatsen van het centrale hondenok, het dichtmetselen van poort- en deuropeningen en het inbrengen van vensteropeningen. Verder werden op het erf zowel tegen de oost- als de zuidvleugel een aanbouwsel onder lessenaarsdak voorzien. Ook tegen de achterzijde van de oostvleugel werd een klein volume aangebouwd. De open loods werd getransformeerd tot een gesloten loods door uitbreidingen aan de noord- en zuidzijde. De zone tussen deze loods en de zuidvleugel van de hoeve werd verhard en voorzien van een nieuwe betonnen mestvaalt. Sporen van de historische walgracht tekenden zich niet meer af in het maaiveld.

---

⁶⁶ Algemeen Rijksarchief, Verwoeste Gewesten, nr. 12468 (dossier wederopbouw hoeve 'De Roode Poort'. 'Bestek opgemaakt den 15 September 1920. Gewijzigd den 10 Oktober 1921. Bestek voor de varkensstal' en 'Bestek opgemaakt den 15 September 1920. Gewijzigd den 10 Oktober 1921. Bestek voor de paardenstal en maalterij').

⁶⁷ Algemeen Rijksarchief, Verwoeste Gewesten, nr. 12468 (dossier wederopbouw hoeve 'De Roode Poort'. Verklaring gedaan door Camille Vanhaverbeke' op 16.04.1922) en 'Bestek opgemaakt den 15 September 1920. Gewijzigd den 10 Oktober 1921. Bestek voor de putten, hekkens en afsluitingsmuren').

⁶⁸ Volgens mutatieschets van 1941 (Archief van het Kadaster, Westende).

⁶⁹ LEPER 1957, 245.

1.3. Beschrijving met inbegrip van de erfgoedelementen en erfgoedkenmerken

Na de Eerste Wereldoorlog werd de volledig verwoeste hoeve 'De Roode Poort' heropgebouwd op de vooroorlogse locatie. De open westzijde van de U-vormige opstelling werd daarbij ingevuld met een stalvleugel met inrijpoort, die een aaneengesloten L-vormig geheel vormt met de zuidelijke stalvleugel. In welke mate bij de wederopbouw vooroorlogse funderingen werden gerecupereerd is onduidelijk. Vandaag maken de hoeve en haar landbouwareaal nog altijd deel uit van de vrij gaaf bewaarde Middellandpolders van het IJzerestuarium, gelegen tussen Veurne, Nieuwpoort, Gistel en Diksmuide.⁷⁰ Vanuit de Westendelaan, die dit poldergebied in het noorden begrenst, geeft een erfoprit toegang tot de hoeve. Weilanden omgeven nog altijd de hoeve, die van meet af aan op veeteelt is afgestemd.

Het semi-gesloten karakter van de wederopbouwhoeve 'De Roode Poort' bleef tot op vandaag bewaard. Het rechthoekige erf wordt omgeven door drie vrijstaande bouwvolumes, met name de boerenwoning ten noorden, de schuurvleugel ten oosten en de L-vormige stalvleugel met toegangspoort ten zuiden en ten westen. Omwille van de tocht zijn deze losse volumes, zoals door Alfred Ronse en Théodore Raison in hun standaard werk *Fermes-types et constructions rurales en West-Flandre* aanbevolen⁷¹ en bij de wederopbouw voorzien, onderling verbonden met muurtjes of poortjes. De gehele hoeve is opgetrokken in hoofdzakelijk gele tot oranje baksteen. Alle gebouwen zijn - op enkele aanbouwen na - gevat onder zadeldaken die oorspronkelijk met Boomse pannen maar nu met rode mechanische pannen zijn gedekt. Onder de geknikte dakoverstekken zijn de houten bakgoten die rusten op in de langsgevels verankerde stutijzers, nog deels bewaard. De zijgevels zijn opgevat als tuitgevels met aandaken, muurvlechtingen en schouderstukken en worden geritmeerd door verticale muurankers.

Het conisch gemetselde bakstenen hondenhok dat destijds centraal op het intussen grotendeels geasfalteerde erf stond, staat momenteel opgesteld tegen de erfgevel van de schuurvleugel.

1.3.1. De westvleugel met inrijpoort

De westvleugel omvat de inrijpoort en flankerende stallen. In het zuiden haakt de zuidelijke stalvleugel in deze vleugel in. Dit wordt aan de westzijde met een tuitgevel geaccentueerd en versterkt het semi-gesloten karakter van de hoeve. Deze tuitgevel laat zich typeren door schouderstukken, muurvlechtingen, aandaken en een tuit of topgevelstuk met een piramidale vorm, die fungeert als verluchtingsschouw. Samen met de inrijpoort geeft deze zijtuitgevel de westvleugel een monumentaal uitzicht. De vooruitspringende inrijpoort is zeer vergelijkbaar met de toegangspoort van de wederopbouwhoeve 'Kleine Bambrug'. De bakstenen poort laat zich kenmerken door een korfbogige poortopening met versneden hoeksteunberen die uitlopen op piramidale topstukken. Tussen deze topstukken dekt een ezelsrug met daaronder een druiplijst de poortopening af. In de poortopening steekt een grote houten vleugelpoort met klinket. Een pannen lessenaarsdak dekt de poort aan de erfzijde af. In de smalle rechter zijgevel van de toegangspoort steekt een kijkluikje.

De stalgedeelten die de inrijpoort noord- en zuidwaarts flankeren, betreffen lage verankerde bakstenen gebouwen van respectievelijk drie en vijf traveeën. Het noordelijke volume zit gevat tussen twee tuitgevels met aandaken, schouderstukken en muurvlechtingen. Het met mechanische pannen gedekte zadeldak wordt doorboord door twee schoorstenen, waarvan één destijds verbonden was met de bakoven. De initieel rood geschilderde betonnen vensterramen in de westgevel en de erfgevel zijn van latere datum.

---

⁷⁰ BOTERBERGE 1962, 130-138.

⁷¹ RONSE & RAISON 1918, 84-85.

In de erfgevel gaan het laadvenster onder sleepdak en de deuropening met natuurstenen dorpel en bakstenen rollaag wel terug tot de wederopbouwperiode. In het baksteenmetselwerk van zowel de west- als de oostgevel zitten nog de gesmede stutijzers die het originele systeem met houten bakgoten dragen. In de zuidelijke zijtuitgevel steekt centraal een rood geschilderde houten deur. Tegenaan de noordelijke zijtuitgevel leunt een bakstenen aanbouw onder pannen lessenaarsdak. Initieel was dit bijgebouw ingevuld met twee toiletten en een achterliggend kolenhok. In de toiletten zijn aan de erfzijde de twee rood geschilderde houten toiletdeuren met telkens twee verluchtingspletten nog bewaard.

Het zuidelijke stalvolume wordt aan de noordzijde begrensd door een tuitgevel met aandaken, schouderstukken en muurvlechtingen. Centraal in het gevelvlak steekt onder een mogelijk later ingebrachte betonnen latei een rood geschilderde deur. Aan de zuidzijde haakt het volume in in de zuidvleugel. De rood geschilderde betonnen vensterramen in de langse west- en oostgevel zijn erfgoedelementen die op latere datum in de bestaande vensteropeningen werden ingebracht. Bakstenen rollagen dekken in beide gevels nog altijd de deuropeningen af. Ook de vensteropeningen in de oostgevel worden met een bakstenen rollaag afgedekt. De rood geschilderd betonnen vensterramen zijn van latere datum. De deuropening in de derde en zesde travee is ingevuld met een staldeur. In de tweede travee, waarachter zich destijds de maalterij bevond, sluit nog steeds een deur uit één stuk de deuropening af. Klimmende laadvensters onderbreken het dakveld ter hoogte van de derde en zesde travee. Houten deuren met verluchtingsopening sluiten deze laadvensters af. Aan de westzijde zijn de gesmede stutijzers onder de dakoverstekken nog bewaard. De bakgoot is evenwel verdwenen. Aan de erfzijde zijn ook de stutijzers verwijderd. De bakgoot werd er vervangen door een vierkante zinken goot.

1.3.2. De noordvleugel of boerenwoning

Ten noorden van het erf bevindt zich het woonhuis, dat met een muurtje met voetgangerspoortje verbonden is met de westvleugel. De boerenwoning is met zijn representatieve voorgevel naar de Westendelaan in het noorden georiënteerd. Het huis is opgedeeld in een opkamer of hooghuis van één travee en een laaghuis van vijf traveeën. Beide volumes met een verspringende nokhoogte zaten in oorsprong gevat tussen tuitgevels met aandaken, schouderstukken en muurvlechtingen. Hiervan getuigt thans enkel nog de oostelijke zijgevel. Zowel het hoog- als het laaghuis zijn afgedekt met een met mechanische pannen gedekt zadeldak. Drie steunberen, waarvan nog twee origineel en taps toelopend, accentueren aan de noordzijde dit volumespel. Van het laaghuis is de eerste travee voorzien van een korfbogige deuropening met een nog originele deels beglaasde deur. In de tweede, derde en vijfde travee steekt telkens verdiept in een korfbogige omlijsting een rechthoekig venster. De nog bewaarde metalen duimen geven aan dat deze vensters destijds beluikt waren. Het kleine venster onder een wit geschilderde latei in de vierde travee is vermoedelijk later ingebracht. Volgens de wederopbouwplannen bevond zich hier de toegangsdeur, én niet ter hoogte van de eerste travee. Vermoedelijk werd bij de uitvoering van de bouwwerken op dit punt van deze plannen afgeweken. In de opkamer steekt het venster onder een betonnen latei, overspannen met een korfbogige bakstenen ontlastingsboog. Boven het maaiveld bevindt zich een korfbogig keldervenster. Dit kozijnvenster met kleine roede-verdeling is met witgeschilderde diefijzers afgeschermd. Het zadeldak van de opkamer en het zadeldak van het laaghuis worden respectievelijk door één en twee dakvensters met tuitgevel, muurvlechtingen, aandaken en schouderstukken doorbroken. Witgeschilderde betonnen lateien overspannen de rechthoekige vensterramen.

De erfgevel, die in oorsprong zes traveeën telde, onderging in de voorbije decennia enkele ingrijpende aanpassingen. In de tweede travee van het laaghuis werd de rondbogige deuropening naar de voormalige wasplaats dichtgemetseld. De twee vensteropeningen in de derde en vierde travee werden vervangen door een deuropening en een breed venster. Zoals sporen in het baksteenmetselwerk aangeven werd de korfbogige ontlastingsboog

daarbij telkenmale weggewerkt. Witgeschilderde betonnen lateien kwamen in de plaats. Dit gebeurde ook bij de vensteropening in de eerste travee van het laaghuis naar aanleiding van het vernieuwen van het houtwerk, en naar alle waarschijnlijkheid ook bij het opkamervenster. Ook alle vensterdorpels werden daarbij vernieuwd. Het keldervenster onderging eveneens ingrijpende aanpassingen. Het dakvenster op de zolder van de opkamer alsook het dakvenster op de zolder van het laaghuis ter hoogte van de eerste travee bleven evenwel ongewijzigd op het vervangen van het houtwerk na. Bewaard bleef ook de korfbogige deuropening naar de centrale gang. De deels beglaasde deur is nog origineel, net als het houtwerk van de quasi vierkante beglaasde nis boven de toegangsdeur. Op de bouwplannen was deze nis, die zowel aan de buiten- als binnenzijde beglaasd is, niet voorzien.

De oostgevel is een tuitgevel met aandaken, schouderstukken en muurvlchtingen. Als tuit fungeert een geprofileerde bakstenen schoorsteen. In deze zijgevel bleven twee korfbogige keldervensters bewaard. Origineel zijn ook de houten kozijnramen met kleine roedeverdeling en de ijzeren diefijzers. Van de tussengevel die de scheiding vormt tussen de opkamer en het laaghuis, zijn de tuit, de aandaken en de schouderstukken verwijderd.

De westgevel, die in oorsprong ook als een tuitgevel met aandaken, schouderstukken en muurvlchtingen is opgevat, onderging diverse aanpassingen. De van zijn aandaken ontdane zijgevel is intussen volledig met cementleien bezet. Ook de schouderstukken werden daarbij verwijderd. Ter hoogte van het voormalige washok werd het venster verbreed, en meer noordwaarts werd een klein venster geïntegreerd op de plaats waar oorspronkelijk een schouw stond. Met het verwijderen van deze schouw werd ook de schoorsteen, die als topstuk van de tuitgevel fungeerde, aan de westzijde afgebroken.

Tegen het opspattend regenwater zijn de vier gevels voorzien van een gecementeerde plint, die op de wederopbouwplannen echter enkel aan de noord- en westzijde van het woonhuis is weergegeven.

Een ligusterhaag en een bakstenen pijler verwijzen nog naar de voortuin die zich destijds ten noorden van de boerenwoning bevond. Aan de erfzijde geven bakstenen hekpijlers en restanten van bakstenen muurtjes de begrenzing aan van een erftuintje.

1.3.3. De oost- of schuurvleugel

De oostzijde van het erf wordt ingenomen door de schuurvleugel, waarvan de zijgevels opgevat zijn als tuitgevels met aandaken, muurvlchtingen en schouderstukken. In oorsprong bestond deze vleugel uit een dubbele dwarsschuur met tussenliggende tas. Vandaag is aan de erfzijde de noordelijke of linker schuurpoort dichtgemetseld, net als de verluchtingsspleten ter hoogte van de tas. In de plaats van de schuurpoort en de verluchtingsspleten werden in het gevelvlak onder betonnen lintelen kleine vensteropeningen ingebracht. De oude poortopening is wel nog duidelijk afleesbaar. De meer zuidelijke schuurpoortopening bleef behouden. Voorbij deze poort werden de twee deuropeningen die toegang verleenden tot respectievelijk de aardappelkelder en de bietwortelkelder, dichtgemetseld. Ook de vensteropening links daarvan werd weggewerkt. De rood geschilderde betonnen vensterramen verder zuidwaarts werden op latere datum ingebracht. In het gevelmetselwerk zitten nog altijd stutijzers verankerd die de nog deels bewaarde bakgoot dragen. Het tegen de erfgevel aangebouwde afdak is van latere datum (geen erfgoedwaarde). In de achtergevel zijn de twee schuurpoortopeningen dichtgemetseld. In de plaats werden vensterramen ingebracht. Ter hoogte van de bietwortelkelder is tegen de achtergevel een bakstenen volume onder een pannen sleepdak gemetseld. Een bouwnaad geeft aan dat deze aanbouw eveneens van latere datum is. Een kapgebinte in de vorm van een springwerk overspant de schuur.

Tegen de noordelijke zijgevel leunen nog altijd, zoals bij de wederopbouw voorzien, twee kleinere volumes aan. Aan de erfzijde steekt onder een lessenaarsdak het rijtuigkot met poort. De oorspronkelijke vleugelpoort is intussen door een metalen schuifpoort vervangen. Een bakgoot op stutijzers vangt aan de noordzijde het hemelwater op. Het volume daarachter steekt onder een oost-west georiënteerd zadeldak. De twee topgevels zijn opgevat als tuitgevels met schouderstukken en muurvlechtingen. Het betonnen vensterraam in de oostelijke zijgevel is van latere datum.

1.3.4. De zuidelijke stalvleugel

Aan de zuidzijde van het erf bevindt zich de stalvleugel, waarvan het pannen zadeldak gevat zit tussen twee tuitgevels met aandaken, schouderstukken en muurvlechtingen. Het dakvlak aan de erfzijde wordt ter hoogte van de vierde en zevende travee onderbroken door twee laadvensters onder sleepdak. In hetzelfde dakvlak haakt nabij de westelijke tuitgevel het zadeldak van de westvleugel in. In het dakvlak aan de achterzijde steekt ter hoogte van de vierde travee een laadvenster onder sleepdak. Op de nok staan drie piramidale verluchtingsschouwen. De meest westelijke schouw maakt de tuit uit van de westelijke zijtuitgevel, terwijl de meest oostelijke de overgang van stal naar wagenhuis markeert. De oostelijke zijtuitgevel vertoont dan ook een afwijkend topstuk. In de westelijke zijtuitgevel werden de originele muurankers mettertijd vervangen.

Bij het wegvallen van de functie van wagenhuis in het oostelijke gedeelte van deze zuidvleugel werden de twee vleugelpoorten in zowel de erfgevel als de achtergevel vervangen door betonnen ramen met verluchtingsdorpel. In de erfgevel werden de deuropeningen in de vierde en zevende travee omgevormd tot vensteropeningen die eveneens met betonnen gedeelde ramen met verluchtingsdorpel werden ingevuld. De betonnen ramen in de derde, vijfde en zesde travee zijn eveneens van latere datum. Ter hoogte van de achtste tot en met de tiende travee situeert zich een aanbouwsel onder sleepdak (geen erfgoedwaarde). In de achtergevel werd het vensterraam in de tiende travee vervangen door een staldeur met rollaag. Het rood geschilderde betonnen raam in de westelijke zijgevel werd in een bestaande vensteropening ingebracht op latere datum. Andere vensteropeningen in de west- en oostgevel werden geëlimineerd bij het voorzien van twee schuifpoorten.

Binnenin werd de stalvleugel met inbegrip van het voormalige wagenhuis aangepast tot één grote koeienstal. De oorspronkelijke compartimentering in melkkoeienstal, voederstal, kalverenstal en ossenstal is wel nog afleesbaar. Ook een deel van de authentieke betonnen slieten bleef bewaard. Origineel zijn ook nog de troggewelven van het plafond.

1.3.5. De Duitse bunker

In de hoek tussen de oostelijke zijgevel van de boerenwoning en de noordgevel van de schuur bevindt zich nog een Duitse bunker, één van de drie bunkers die tijdens de Eerste Wereldoorlog op de hoeve 'De Roode Poort' werden opgetrokken. De bunker is een bovengrondse betonnen constructie, gegoten tegen een houten bekisting. Het momenteel met klimop overgroeide dak lijkt zeer dik. De constructie heeft een quasi rechthoekige plattegrond, met een verbreding ter hoogte van het toegangsgedeelte in de noordelijke hoek. De toegang zelf zit aan de noordoostelijke zijde, de muur ten noorden van deze toegang springt er wat verder uit. In de noordoostelijke muur, naast de toegang, zit één vensteropening, in de noordwestelijke muur zitten twee vensteropeningen, die telkens naar binnen toe versmallen. De constructie binnenin is onderverdeeld in een hoekige gang, een kleine ruimte aan oostelijke zijde en een grote ruimte aan westelijke zijde. In de binnenmuren zitten verticale uitsparingen met hout. In een binnenmuur tegenover de

toegang zit een kleine vierkante opening.⁷² Eigen aan bunkers is ook dat er in de ondergrond onder en rond de bunker constructieve elementen of militaire infrastructuur bewaard zijn die rechtstreeks verband houden met de bunker, zoals fundamenteën, vloerplaten, waterafvoersystemen of bekabeling.

1.4. Fysieke toestand van het onroerend goed

De fysieke toestand van het onroerend goed waarvoor dit beschermingsdossier wordt opgemaakt is vastgesteld tijdens het plaatsbezoek op 12 april 2018. De fysieke toestand is op dat moment fotografisch gedocumenteerd. Deze registratie is als bijlage bij het ministerieel besluit gevoegd en geeft een beeld van de toestand van het onroerend goed op het moment van de bescherming.

De hoevegebouwen verkeren behoudens verborgen gebreken bouwfysisch in een redelijke staat. Op sommige plaatsen vertoont het baksteenparament wel baksteenschade en barsten. Ook het voegwerk is op een aantal plaatsen uitgelopen. Het corroderen van de ijzeren stutijzers ter ondersteuning van de bakgoten dragen bij tot dit schadebeeld. Ook het metselwerk van de bakstenen hekpijlers en muurtjes van de erftuin en de voortuin verkeert in een slechte toestand.

2. EVALUEREND GEDEELTE

2.1. Evaluatie van de erfgoedwaarden

Culturele waarde

De tijdens de Eerste Wereldoorlog volledig vernielde hoeve 'De Roode Poort' is representatief voor de verwoesting van het dorp Westende. Op ongeveer drie kilometer ten westen van het dorp bevond zich nabij de Ganzepoot in Nieuwpoort de Duitse frontlijn. Westende speelde dan ook een belangrijke rol in de bevoorrading van de Duitse linie. De steenweg Nieuwpoort-Oostende, die langs de hoeve 'De Roode Poort' loopt, was één van de belangrijke colonnewegen waarlangs de Duitse militairen naar en van deze frontlinie marcheerden. De bouw op de hoeve van drie bunkers met telefoonaccommodatie suggereert dat de hoeve binnen deze context een belangrijke rol speelde als commando- of communicatiepost voor de artillerie. Door de vele beschietingen in 1917 en 1918 was de hoeve op het einde van de oorlog volledig vernield.

Samen met de nog bewaarde bunker vormt de wederopbouwhoeve dan ook een belangrijke getuige van de Eerste Wereldoorlog, die de frontstreek jarenlang in zijn greep hield. Tegelijkertijd geeft deze wederopbouw blijk van de wil, de veerkracht en de daadkracht van de bevolking om reeds kort na de oorlog de verwoeste frontstreek opnieuw in cultuur te brengen.

Historische waarde

De hoeve 'De Roode Poort' lag tijdens de Eerste Wereldoorlog op ongeveer drie kilometer van de Duitse frontlinie. Door de nabije oorlogsvoering werd de hoeve ingericht tot commando- of communicatiepost voor de artillerie. Deze militaire rol leidde tot de bouw van drie bunkers, waarvan vandaag nog één bewaard is. Op het einde van de oorlog was de hoeve volledig verwoest. Tussen 1920 en 1924 werd de hoeve naar een ontwerp van

---

⁷² Agentschap Onroerend Erfgoed 2019: Duitse bunker bij hoeve De Roode Poort [online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/216671> (geraadpleegd op 11.06.2019).

de Brugse architect Théodore Raison op precies dezelfde locatie heropgebouwd, zij het met een uitbreiding aan de westzijde. De geschiedenis van de hoeve 'De Roode Poort' klimt echter minstens op tot het eerste kwart van de 17de eeuw. Eeuwenlang was de hoeve een uithof van het Ieperse augustijnenklooster. Op het einde van de 18de eeuw, in de Franse tijd, werd de boerderij genationaliseerd en als 'zwart goed' verkocht om in private handen over te gaan. Kort vóór de Eerste Wereldoorlog werd de oude hoeve grotendeels gesloopt en op het noordelijk aanpalende perceel, het voormalige tuinperceel, opnieuw opgebouwd. Enkel de oude noordvleugel bleef behouden en werd als zuidvleugel in het nieuwe complex geïntegreerd. Dit illustreert dat het herlokalisieren van een hoeve niet noodzakelijk door oorlogsdestructie, maar evenzeer door andere motieven, zoals een slechte bouwfysische toestand of bedrijfseconomische noden, kan zijn ingegeven.

Architecturale waarde

De wederopbouwhoeve 'De Roode Poort' is een uitgesproken voorbeeld van rurale wederopbouwarchitectuur. Volledig verwoest op het einde van de Eerste Wereldoorlog werd de hoeve tussen 1920 en 1924 heropgebouwd naar ontwerp van Théodore Raison (1869-1937). Raison was als architect actief betrokken bij de wederopbouw van diverse hoeves in de verwoeste polderstreek. Behalve voor 'De Roode Poort' stond hij in Westende ook in voor de wederopbouw van de 'Kleine Bamburg', waarvan een deel van de bouwwerken samen met die van 'De Roode Poort' werden aanbesteed. Tevens werden naar zijn ontwerp de 'Coude Scheure' (1921) in Mannekensvere, het 'Spermaliefhof' (circa 1920) in Sint-Pieterskapelle en het 'Klein Tempelhof' (circa 1920) in Slijpe heropgebouwd. Van zijn hand was ook het wederopbouwontwerp van de Schoorbakkehoeve in Schore (deelgemeente van Middelkerke). Verder stond hij in voor de wederopbouw van drie hoeves (jaren 1920) langs de IJzer in Diksmuide en een hoeve (1921) in Staden.

Architecturaal hanteerde Raison daarbij, zoals door hem en Alfred Ronse uitgebreid beschreven in de tweedelige studie *Fermes-types et constructions rurales en West-Flandre*, een vormtaal die op de regionale architectuur van de 16de en 17de eeuw was geïnspireerd. Dit uit zich vandaag nog in de aanwezigheid van een opkamer, de tuitgevels met aandaken en schouderstukken die niet alleen voor de zijgevels maar ook voor de dakvensters van de boerenwoning zijn gebruikt, de vlechtingen in het metselwerk, de versneden steunberen en de korf- en segmentbogen die muuropeningen overspannen. Het aanwenden van een regionaal geïnspireerde vormtaal stond echter een modernisering van het landbouwbedrijf niet in de weg. Illustratief voor deze optimalisering van de agrarische bedrijfsvoering was de afscheiding van een aparte stalkeuken, die zich in 'De Roode Poort' in de compartimentering van de zuidvleugel nog laat onderscheiden. Nieuw waren ook de verluchtingspletten die in schuren werden voorzien en de verluchtingsschoorstenen die in 'De Roode Poort' nog altijd de stallen kenmerken. Met de uitbreiding van het stallenvolume werd in 'De Roode Poort' ingespeeld op het toegenomen belang van de veeteelt. Ook werd de woonfunctie om hygiënische redenen losgekoppeld van de stalfunctie en werd de bovenverdieping van de noord- of woonvleugel niet langer gebruikt als graanzolder. De voorgevel van de boerenwoning werd als representatieve gevel naar de straat georiënteerd. Kenmerkend voor de door Raison ontworpen wederopbouwhoeves is ook de indrukwekkende toegangspoort die het monumentale karakter van de semi-gesloten hoeve versterkt.

Ruimtelijk-structurerende waarde

De ruimtelijk-structurerende waarde van de wederopbouwhoeve 'De Roode Poort' met Duitse bunker ligt in het behoud van de van 1902 daterende inplanting van de hoevegebouwen te midden van de nog bewaarde Middellandpolders tussen de Westendelaan en het kanaal Nieuwpoort-Plassendale. Een erfoprit via de Westendelaan geeft toegang tot de hoeve middenin een groot weideblok. Bij de wederopbouw werd de semi-gesloten historische inplanting versterkt met een bijkomende vleugel met toegangspoort. Met de toegangsweg is een zichtas gecreëerd op deze monumentale poort.

Door de uitbreiding met een westvleugel zijn de functies van de oost- en zuidvleugel sinds de wederopbouw gewijzigd. In de oostvleugel is de dwarsschuur ondergebracht, terwijl de zuidvleugel onderdak biedt aan het vee. In de daarop inhakende westvleugel bevinden zich de maalderij en de intussen qua bestemming aangepaste paarden- en varkensstallen en is de toegangspoort geïntegreerd. Als noordvleugel fungeert de boerenwoning, die met zijn representatieve gevel met beeldbepalende opkamer en dakvensters naar de straat is gericht en door een voortuin wordt voorafgegaan.

2.2. Motivering van het type bescherming

De hoeve 'De Roode Poort' in Westende (Westendelaan 195) wordt beschermd als monument. Het Onroerenderfgoeddecreet definieert een monument als volgt: "een onroerend goed, werk van de mens of van de natuur of van beide samen, met inbegrip van de cultuurgoederen die er integrerend deel van uitmaken, inzonderheid de bijhorende uitrusting en de decoratieve elementen van algemeen belang wegens de erfgoedwaarde(n)."

Omwille van de bouwkundige aard van de onroerende goederen wordt de hoeve beschermd als monument. Een bescherming als monument biedt de beste garantie op de bewaring van de hier beschreven erfgoedwaarden.

2.3. Motivering van de afbakening van de bescherming

De afbakening van het beschermd onroerend goed is opgenomen op het plan dat als bijlage bij het ministerieel besluit is gevoegd. Alle kadastrale percelen gevat door de bescherming zijn opgenomen in artikel 1 van het ministerieel besluit:

- De eigenlijke hoevesite met een west-, noord-, oost- en zuidvleugel, de bunker, een centraal erf met hondenhok en omgevende grasland. In de westvleugel met zijn hoofdzakelijke stalfunctie steekt de monumentale toegangspoort. De noordvleugel bestaat uit de boerenwoning met kenmerkende opkamer. De voormalige dubbele dwarsschuur neemt de oostvleugel in, terwijl de zuidvleugel met stallen is ingevuld.
- De recente constructie die tegen de west- of erfgevel van de oost- of schuurvleugel is aangebouwd, wordt boven het maaiveld van bescherming uitgesloten. Hetzelfde geldt voor de recente constructie die tegen de noord- of erfgevel van de zuid- of stalvleugel is aangebouwd. Het weiland ten noordwesten en noorden van de hoeve. Dit historisch weiland wijst op de binding tussen de omgeving en de voor de wederopbouwhoeve belangrijke veeteelt.

2.4. Juridische toestand

2.4.1. Onroerend Erfgoed

Binnen de voorgestelde afbakening zijn volgende erfgoedlocaties opgenomen in de inventaris van het bouwkundig erfgoed en vastgesteld als bouwkundig erfgoed:

- de Duitse bunker bij de hoeve De Roode Poort, Westendelaan 195 (vaststelling geldig sinds 28.11.2014 (ID: 216671)).
- de wederopbouwhoeve De Roode Poort, Westendelaan 195 (vaststelling geldig sinds 14.09.2009 (ID: 55121)).

In Westende zijn 25 onroerend erfgoedrelicten beschermd als monument, waaronder één hoeve, met name de wederopbouwhoeve 'Kleine Bamberg', Schuddebeurzeweg 19 (M.B.

d.d. 08.09.1995 (ID: 55118)) en – in de onmiddellijke nabijheid van de 'Kleine Bamberg' – de veldbatterij Bamberg, Schuddebeurzeweg [z.nr.] (M.B. 10.06.1999 (ID: 55115)). De 23 andere onroerend erfgoedrelicten maken deel uit van de aan de Vlaamse kust beschermde kustarchitectuur en betreffen:

- het Grand Hôtel Belle Vue, Zeedijk 300 (B.V.E. d.d. 27.04.1983; M.B. d.d. 10.11.1995 (ID: 55221))
- de villa Les Zéphyr, Henri Jasparlaan 173 (M.B. d.d. 17.04.1996 (ID: 55175))
- de villa Mirandola, Priorijlaan 29/Distellaan 1 (M.B. d.d. 07.06.2001 (ID: 55217))
- de cottage Butterfly, Priorijlaan 15 (M.B. 07.06.2001 (ID: 55212))
- de cottage Le Gui, Priorijlaan 19 (M.B. 07.06.2001 (ID: 55213))
- de cottage La Josette, Priorijlaan 23 (M.B. d.d. 07.06.2001 (ID: 55215))
- de cottage Shamrock, Priorijlaan 25 (M.B. d.d. 07.06.2001 (ID: 55216))
- de eenheidsbebouwing in cottigestijl, Priorijlaan 5-9 (M.B. 07.06.2001 (ID: 55210))
- de Residentia Westendia, Distellaan 26-28/Meeuwenlaan 10-12 (M.B. d.d. 10.06.2002 (ID: 55187))
- de villa Sporta, Distellaan 35-37 (M.B. 10.06.2002 (ID: 55144))
- het Hotel Classic, Distellaan 39 (M.B. 10.06.2002 (ID: 55146))
- het winkelhuis, Distellaan 41 (M.B. 10.06.2002 (ID: 55148))
- het hoekpand Sybaris, Distellaan 70 (M.B. 10.06.2002 (ID: 55153))
- de villa The Cottage, Henri Jasparlaan 150 (M.B. 10.06.2002 (ID: 55171))
- het appartementsgebouw, Oorlogsinvalidenlaan 2A (M.B. d.d. 10.06.2002 (ID: 55203))
- de drie kleine villa's, Oorlogsinvalidenlaan 4-6/Portiekenlaan 14 (M.B. d.d. 10.06.2002 (ID: 55204))
- de drie burgerhuizen, Portiekenlaan 2-6 (M.B. 10.06.2002 (ID: 55208))
- de villa Les Clochettes, Zeedijk 358 (M.B. d.d. 10.06.2002 (ID: 55244))
- de eenheidsbebouwing La Mascotte, Zwaluwenlaan 26-28 (M.B. 10.06.2002 (ID: 55244)).

Van de wederopbouwhoeve 'Kleine Bamberg' is de omgeving beschermd als dorpsgezicht (M.B. 08.09.1995 (ID: 55118)).

Eveneens beschermd als dorpsgezicht is de dorpskom van Westende-Bad (M.B. d.d. 17.04.1996 (ID: 302298)). Binnen dit dorpsgezicht zijn de volgende onroerende erfgoedrelicten gelegen:

- de Villa Le Dauphin, Duinenlaan 137 (ID: 55164)
- de Sint-Theresiakapel, Badenlaan [z.nr.] (ID: 55131)
- de Cottage, Cottagelaan 2/Kursaallaan 5 (ID: 55133)
- de Villa Hotel Isba, Henri Jasparlaan 148 (ID: 73709)
- de Villa Les Mouettes, Henri Jasparlaan 171 (ID: 55174)
- het restaurant Bristol, Henri Jasparlaan 175 (ID: 55176)
- het hoekpand-ensemble, Henri Jasparlaan 177-181 (ID: 55177)
- de villa, Kursaallaan 2 (ID 55180)
- de villa Sous le vent, Kursaallaan 3 (ID: 55181).
- de tweegezinswoning Floride, Duinenlaan 133-135 (ID: 55163).

In Westende zijn ook de volgende gebieden beschermd als cultuurhistorisch landschap:

- Kanaal Nieuwpoort-Plassendale en omgeving Schuddebeurze (M.B. d.d. 02.07.1982 (ID: 135132))
- Sint-Laurentiusstrand (M.B. d.d. 01.07.1982 (ID: 12739)).

In de Westendelaan in Westende zijn de volgende panden ook opgenomen in de inventaris van het bouwkundig erfgoed en vastgesteld als bouwkundig erfgoed:

- de wederopbouwhoeve Duingalm, Westendelaan 240 (vaststelling geldig sinds 14.09.2009 (ID: 55122)).
- het burgerhuis, Westendelaan 287 (vaststelling geldig sinds 14.09.2009 (ID: 55124)).
- het gemeentehuis van Westende, Westendelaan 309 (vaststelling geldig sinds 14.09.2009 (ID: 55125)).
- de pastorie, Westendelaan 310 (vaststelling geldig sinds 14.09.2009 (ID: 55126)).
- de neoclassicistisch burgerhuis, Westendelaan 315 (vaststelling geldig sinds 14.09.2009 (ID: 55128)).
- het schoolgebouw Sint-Lutgardis, Westendelaan 344-345 (vaststelling geldig sinds 14.09.2009 (ID: 55129)).
- de Sint-Laurentiusparochiekerk, Westendelaan [z.nr.] (vaststelling geldig sinds 14.09.2009 (ID: 55120)).

Op het omgevingsplan in bijlage bij dit dossier zijn de beschermingen opgenomen die in de buurt liggen van het onroerend goed waar dit dossier over gaat.

2.4.2. Ruimtelijke ordening

Bestemming gewestplan: agrarisch gebied met landschappelijke waarde.

2.4.3. Natuur en Bos

Bodem: Weinig erosiegevoelig.

Op de biologische waarderingskaart – versie 2 is het erf van de hoeve aangeduid als een complex van biologisch minder waardevolle en waardevolle elementen. Van de onmiddellijke omgeving van de hoeve is het perceel ten westen aangeduid als biologisch waardevol. De percelen ten noorden, ten oosten en ten zuiden vormen een complex van biologisch waardevolle en zeer waardevolle elementen.

2.4.4. Landbouw en Visserij

Op de kaart van de Landbouwgebruikspercelen LV, 2017 is de oppervlakte binnen de afbakening van de bescherming als volgt aangeduid:

- De hoevegebouwen en het binnenerf zijn aangeduid als Landbouwinfrastructuur.
- De zone ten noorden, binnen de afbakening van de bescherming, is aangeduid als grasland.

2.4.5. Water

De hoeve ligt in een gebied dat zeer gevoelig is voor grondwaterstroming (type 1).

3. BEHEERSVISIE

3.1. Beheersdoelstellingen voor het beschermd onroerend goed

In het beschermingsbesluit zijn beheersdoelstellingen opgenomen. Je vindt die terug onder artikel 3 van het ministerieel besluit. De beheersdoelstellingen moeten de zakelijkrechthouders (eigenaars, erfpachthouders, opstalhouders en leasinggevers) en gebruikers op weg helpen om de erfgoedwaarden maximaal in stand te houden of te verbeteren. Ze hebben de optimale verwezenlijking van de erfgoedwaarden voor ogen. Ze geven richting aan of vormen een kader voor toekomstig beheer van het beschermd onroerend goed. Zakelijkrechthouders en gebruikers dienen rekening te houden met deze beheersdoelstellingen als ze werken wensen uit te voeren aan het beschermd goed. Ook

de overheid houdt met deze doelstellingen rekening als ze over deze werken advies moet geven of als ze toelating moet geven voor die werken.

De beheersdoelstellingen spelen in op de erfgoedwaarden, erfgoedelementen en erfgoedkenmerken opgenomen in artikel 2 van het ministerieel besluit.

3.2. Bijzondere voorschriften voor het beschermd onroerend goed

Voor elk beschermd onroerend goed geldt het actief en passief behoudsbeginsel. Dit betekent dat de zakelijkrechthouders en gebruikers het beschermd goed in goede staat moeten houden door de nodige instandhoudings-, beveiligings-, beheers-, herstellings- en onderhoudswerken uit te voeren en dat het verboden is om een beschermd onroerend goed te ontsieren, te beschadigen, te vernielen of de erfgoedwaarden ervan aan te tasten. Het betekent ook dat een zakelijkrechtouder en gebruiker verplicht is het beschermd onroerend goed als een goede huisvader te beheren en het dus niet te verwaarlozen. Alle voorschriften voor de instandhouding en het onderhoud van het beschermd onroerend goed die van toepassing zijn op het beschermd goed zijn opgenomen in artikel 4 van het beschermingsbesluit.

In het Onroerenderfgoeddecreet en Onroerenderfgoedbesluit zijn een aantal algemene voorschriften voor de instandhouding en het onderhoud van beschermd onroerend erfgoed opgenomen, meer bepaald:

- het goed als een goede huisvader beheren en de nodige voorzorgsmaatregelen nemen tegen schade ten gevolge van brand, blikseminslag, diefstal, vandalisme, wind of water;
- de toestand van het goed regelmatig controleren;
- regulier onderhoud uitoefenen;
- onmiddellijk passende consolidatie- en beveiligingsmaatregelen nemen in geval van nood.

3.3. Toelatingsplichtige handelingen voor het beschermd onroerend goed

Voor sommige werken aan het beschermd onroerend goed moet een toelating worden gevraagd. Sommige werken kunnen namelijk een negatief effect hebben op de erfgoedwaarden. Voor alle werken die stedenbouwkundig vergunningsplichtig zijn, of waarvoor een omgevingsvergunning, milieuvergunning of natuurvergunning nodig is, vraagt de vergunningverlenende overheid advies aan het agentschap Onroerend Erfgoed van de Vlaamse overheid.

Voor een aantal werken die niet vergunningsplichtig zijn, moeten de zakelijkrechthouders en gebruikers, voorafgaand aan de uitvoering van de werken, toelating vragen aan het agentschap Onroerend Erfgoed of aan de erkende onroerenderfgoedgemeente. Een overzicht van alle erkende onroerenderfgoedgemeenten is te vinden op www.onroerenderfgoed.be.

De werken waarvoor u toelating moet vragen zijn opgesomd in artikel 5 van het beschermingsbesluit.

4. BRONNEN

Algemeen Rijksarchief Brussel, Dienst der Verwoeste Gewesten, nrs. 1641, 1658 & 12468.

Rijksarchief Brugge, TB0 171 nr. 244 (register van onroerende goederen, 'omloper', van de parochie Westende, kopie gemaakt in de 18de eeuw).

Beschermingsdossier: wederopbouwhoeve 'De Roode Poort' met Duitse bunker, monument

Rijksarchief Brugge, TBO 156, nr. 536 (inventaris van de bezittingen van het klooster van de paters augustijnen in Ieper, 1787).

BOTERBERGE R. 1962: Historische geografie van het overstromingsgebied van de IJzer in de Middeleeuwen, in: *Handelingen der Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde te Gent, nieuwe reeks*, XVI, 77-162.

DECOODT H. 2009: Noodwoningen, opgericht na de Eerste Wereldoorlog, Brussel, agentschap Onroerend Erfgoed, <https://id.erfgoed.net/themas/39> (geraadpleegd op 04.03.2019).

DELEPIERE A.-M. & HUYS M. 1991: *Bouwen door de eeuwen heen. Inventaris van het cultuurbezit in België. Architectuur. Deel 11 n3. Provincie West-Vlaanderen. Kantons Mesen-Wervik-Zonnebeke*, Brussel - Turnhout, Bestuur voor Monumenten en Landschappen - Brepols, 408 pp.

DE RIDDERE E. 1959: *Bijdrage tot de geschiedenis van Westende*, [s.l.], onuitgegeven manuscript.

DESEYNE A. 2007: *De kust bezet, 1914-1918*, Oostende-Brugge, Provincie West-Vlaanderen, 280 pp.

DEVOS M., RYCKEBOER H. & VAN KEYMEULEN J. 1985: *Woordenboek van de Vlaamse dialecten. Deel 1. Landbouwwoordenschat. Aflevering 2. Behuizing*, Tongeren - Gent, Rijksuniversiteit Gent, Seminarie voor Vlaamse Dialektologie, xvi + 241-468.

FLAMA W. 2010: *De wetgeving in het Etappengebied (West- en Oost-Vlaanderen) van het Vierde Duitse Leger 1914*, Gent, Universiteit Gent, Faculteit Rechtsgeleerdheid, onuitgegeven masterproef, 188 pp.

HAELEWYN R. 1971: *Oostenrijkse wegen in West-Vlaanderen*, Brugge, West-Vlaams verbond voor heemkunde, 60 pp.

LEPER J. 1957: *Kunstmatige inundaties in maritiem Vlaanderen, 1316-1945*, Tongeren, Drukkerij George Michiels, 328 pp.

RONSE A. & RAISON TH. 1918: *Fermes-types et constructions rurales en West-Flandre*, 2 dln., Brugge, Charles Beyaert.

STENVERT R. 2012: *Biografie van de baksteen 1850-2000*, Zwolle - Amersfoort, WBooks - Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

VAN PUL P. 2004: *Oktober 1914: het koninklijk gered door de zee*, Erpe, 371 pp.

[S.N.] 1959: *Dit is West-Vlaanderen. Steden - gemeenten - bevolking*, Brugge, Flandria, deel 3.

<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/persoon/55121> (geraadpleegd op 21.01.2019)

5. BIJLAGEN BIJ HET INHOUDELIJK DOSSIER

5.1. Omgevingsplan

5.2. Fotobijlage

De "fotoregistratie van de fysieke toestand", gevoegd als bijlage bij het ministerieel besluit, bevat alle relevante foto's voor dit dossier. Er is geen afzonderlijke fotobijlage bij het dossier gevoegd.

5.3. Documentatie

De documentatie bij het inhoudelijk beschermingsdossier bevat bijkomend materiaal, zoals kaarten, archieffoto's, bouwplannen, e.d., dat het dossier verder onderbouwt of illustreert.

5.4. Criterianota

5.5. Historische nota

De historische nota wordt vervangen door een verwijzing naar het gepubliceerde onderzoeksrapport *Tooverwerk. De wederopbouw van hoeves in de Verwoeste Gewesten van West-Vlaanderen*. Dit is een verdere uitwerking van de historische nota.

<https://oar.onroenderfgoed.be/item/5698>